

20 jaar Regenboogkerk Hilversum

Geduldig bouwen

Voorganger: Ds. Jurjen Zeilstra
Regenboogkerk Hilversum

Schriftlezing Oude Testament: Joël 2: 12-14, (Vertaling NBG 1951)

Schriftlezing Brieven: Efeziërs 4: 1-6

Schriftlezing Evangelie: Matteüs 18: 21-35

Regenboogkerk Hilversum in aanbouw, 2000

Inleiding

In het kader van het jaarthema van de Protestantse gemeente Hilversum 'Geïnspireerd leven', komen in de kerkdiensten in deze tijd tal van vruchten van de Geest aan de orde. Vandaag is de beurt aan geduld. Het prachtige bijbelse woord 'lankmoedigheid' komt in de Nieuwe Bijbel Vertalingen niet meer voor. Op zich begrijpelijk: geduld is een term die iedereen kan kennen. Wie weet er nog wat 'lankmoedigheid' is? Maar het is ook jammer dat dit woord verdwenen is, want lankmoedigheid is geen eigenschap of verdienste van een mens, maar een gave en die komt, zo ziet de bijbel dat, van God, de onuitputtelijke bron van goede gaven. Traag met toorn, zo zou je lankmoedigheid ook kunnen vertalen. Als iemand lankmoedig is, wordt hij niet snel boos, terwijl daar wel een gerechtvaardigde reden voor kan zijn. Dit is het thema en dit is vandaag het feest. Want in deze dienst mogen wij vieren wij dat wij al 20 jaar geduldig en met blijdschap mogen bouwen in deze Regenboogkerk, dit dak boven ons hoofd, materieel en geestelijk.

Prediking

Gemeente van Christus,
als mensen bouwen aan een kerk, doen zij er goed aan om dat met geduld, veel geduld, te doen. En dat is helemaal niet zo gemakkelijk, want er zijn altijd veel opvattingen, inzichten en meningen, juist in een kerk die volkomen van plaats in de samenleving verandert. Was het in de tijd van Paulus groei, bij ons is het krimp.¹ Maar het een is echt niet gemakkelijker dan het ander, als je eensgezind wilt zijn. Het levende lichaam van Christus in de wereld: één geest, één hoop, één Heer, één geloof in één God. De oproep van de apostel Paulus aan de leden van de jonge kerk van Efeze is niet overbodig. Zij zijn ambitieus, ze willen doortastend organiseren, met grootste plannen en harde afspraken, en ja, dan valt er wel eens een onvertogen woord. Waar gehakt wordt vallen immers spaanders. Maar de apostel is ervan overtuigd, de weg die past bij hun roeping hebben zij samen te gaan en hij vat die weg voor hen samen met deze woorden:

...wees altijd nederig,
zachtmoedig en geduldig,
en verdraag elkaar uit liefde.
Span u in om door de samenbindende kracht van de vrede
de eenheid te bewaren die de Geest u geeft.²

¹ Het wordt wel in twijfel getrokken of de brief aan de Efeziërs van Paulus is. Zo niet, dan is deze geschreven in de geest van de apostel, door een van zijn betrokken leerlingen.

² Efeziërs 4, 2-3.

Het geduld dat God van mensen vraagt, doet Hij zelf hen voor. Het geduld van God is in het Jodendom een wezenlijk aspect van God, fundamenteel voor Gods omgang met mensen en door God zelf geopenbaard. In Exodus 34 lezen we dat Mozes in alle vroegte de berg Sinaï op ging en daar een Godsopenbaring beleefde. De Heer daalde neer in een wolk en kwam bij Mozes staan en riep zelf de naam Heer uit, terwijl Hij langs hem liep:

De Heer! De Heer! Een God die liefdevol is en genadig, geduldig, trouw en waarachtig, die trouw blijft tot in het duizendste geslacht, die schuld, misdaad en zonde vergeeft maar niet alles ongestraft laat, en die voor de zonde van de ouders de kinderen en kleinkinderen ter verantwoording roept, tot in het derde en vierde geslacht.³

Deze tekst is talloze malen bevraagd en aangehaald, direct en indirect, in het Oude en Nieuwe Testament, binnen en buiten de bijbel. De tekst van de profeet Joël die we hebben gelezen is er een afgeleide van. Het Hebreeuwse 'Erèch-apaim' hier gebruikt, betekent langzaam tot woede. Dat mag geduldig heten. De Griekse vertaling daarvan komen we overal in de bijbel tegen, tot in de gelijkenis die Jezus vertelt van de dienaar die zelf geen geduld had, terwijl hij zo geduldig werd behandeld.⁴

Maar Exodus 34 is een raadselachtige tekst, omdat enerzijds sprake is van Gods liefde, en genade, geduld, trouw en waarachtigheid, die staat voorop en dan gaat het over een veelheid als duizend geslachten. Maar er is ook een donkere kant. Ondanks de vergevingsgezindheid van God, kan kwaad in dit godsbeeld niet ongestraft passeren. Gods gerechtigheid laat dat niet toe. De relevantie van God niet alleen met betrekking tot het goede, maar ook naar het kwade toe, is in het geding. En dan heeft het zelfs gevolgen voor kinderen en kinderen van kinderen op een manier die ons tegen de borst kan stuiten, hoe waar het ook is dat het gedrag van mensen het levenslot van hun kinderen onvermijdelijk beïnvloedt. Dat alles neemt niet weg dat het verlangen van deze God in het Joodse godsbeeld, niet is te straffen, maar te vergeven, opnieuw te beginnen en te zegenen. Hij nodigt mensen tot diezelfde houding uit.

Het is jammer dat in het moderne Nederlandse woord geduld, de spankracht van het ouderwetse woord 'lankmoedigheid' moeilijk te herkennen is. Geduld klinkt iets te lievig. Het reliëf tussen goed en kwaad raakt afgesleten. God zelf als de bron van lankmoedigheid, waarvoor mensen zich kunnen openstellen en zelf die gave in hun leven tot z'n recht laten komen, gaat schuil achter een schijnbaar eindeloos geduld. Maar iemand die 'lankmoedig' is, kan goed beschouwd vanwege het vergrijp van een ander, het recht hebben om boos te worden, maar hij of zij wil dat niet. Integendeel, de lankmoedige strekt zich uit naar mogelijkheden van vergeving en opnieuw beginnen. Daar staat hij of zij voor open. Lankmoedigheid is geen natuurlijke eigenschap of verdienste, maar een gave en die komt, zo ziet de bijbel dat, van God. 'Traag met toorn', zo zou je 'lankmoedig' ook kunnen vertalen. Als iemand lankmoedig is, wordt hij dus niet snel boos, terwijl daar wel een geldige reden voor kan zijn. De apostel Paulus voelt zichzelf in de eerste plaats een ontvanger, pas daarna een uitdeler. Hij schrijft aan Timoteüs:

...Christus Jezus [heeft] zich juist over mij ontfermd om allereerst in mijn geval zijn grote geduld te tonen. Zo werd ik een voorbeeld voor allen die in Hem geloven en het eeuwige leven zullen ontvangen.⁵

³ Exodus 34, 6-7 (NBV21).

⁴ Lankmoedig is dus 'Erèch-apaim' (Hebreeuws) en in de Griekse vertaling van het Oude Testament en in het Nieuwe Testament: 'makrothumia' (Grieks), letterlijk langzaam toornig. Vgl. Kittel, G.(red.), *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament*, IV, Stuttgart 1942, 377ff.

⁵ 1 Timoteüs 1,16 (NBV21).

Zelf heb ik echt destijds wel eens getwijfeld of we in Hilversum wel op de goede weg waren. Immers, we wisten wat we hadden. Ik heb ook altijd veel respect voor het oude gehad en de Torenlaankerk kwam nog uit de tijd van de Doleantie, de Zuiderkerk uit de tijd van het zelfbewust Gereformeerd protestantisme van de jaren 1920: Gebouwen in het hart van Hilversum waar generaties zich thuis hadden gevoeld. Wat er zou komen, dat zou nog maar moeten blijken. Lang niet iedereen liet zich ondertussen door de plannen overtuigen. Ook van de maquette, op basis van de tekeningen van architecten Van Berkel en Bos, werd destijds niet iedereen meteen blij. We moesten veel geduld hebben met elkaar. Maar ergens was er het vertrouwen dat we juist zo in alle geduld een betrokken antwoord gaven dat God in deze tijd van ons vroeg.

Meer dan de letterlijke bouw van de Regenboogkerk, is de voorbereiding op het besluit tot de bouw, een buitengewoon moeizaam proces geweest. Niemand die erbij betrokken was, zal dat gauw vergeten. Velen zijn al lang niet meer onder ons. Ik kan niet iedereen noemen, maar ik denk met dankbaarheid aan mensen als Bert Verhoek, Ben Velema en Leen Hageman. Piet Vonk is er gelukkig nog altijd. Maar ook Hans van Halsema mag niet vergeten worden, als voorzitter van de toenmalige Middenwijk, zoals wijkgemeenten van de Zuiderkerk en de Torenlaankerk samen genoemd werden, heeft hij heel veel gedaan voor het hele proces. Bijna tegelijk met de Regenboogkerk, werd De Morgenster gebouwd. In een package deal konden vier kerkgebouwen aan de gemeente Hilversum worden verkocht en kwamen twee locaties beschikbaar om nieuwe kerken op te bouwen, uniek voor Nederland.

Ik heb vaak moeten denken aan Franciscus van Assisi (1181-1226) en het vervallen kerkje van San Damiano, een paar kilometer buiten de stad. Franciscus kreeg in de ruïne die het kapelletje toen was, bij een verweerd kruisbeeld van Jezus de opdracht het kerkje steen voor steen weer te gaan opbouwen. En dat heeft hij heel geduldig gedaan. Hij begon gewoon in z'n eentje. Terwijl hij eerst werd uitgelachen, kwamen er later steeds meer mensen helpen. Eigenlijk bouwden zij met zichzelf, steen voor steen, geestelijke levende stenen.⁶ Later had Paus Innocentius III een indringende droom. hij zag een onaanzienlijke bedelmonnik in een bruine pij het grote kerk van Lateranen in Rome die dreigde in te storten, steunen met zijn schouder.⁷ De orde van bedelmonniken die Franciscus had gesticht, werd nu door de paus goedgekeurd, waarmee het rijke bestuursinstituut aan de top van de kerk respect toonde voor de armoedebeweging en zij die werkten op de bodem van de kerk, tot op de dag van vandaag een spanningsveld.

Niemand is te afwijkend of te gering om in geduld de kerk van Christus te dragen. Vasthoudend en werkelijk met engelengeduld werd er ook in Hilversum jarenlang gestaag gewerkt aan de voorbereidingen en kon er in 2000 eindelijk concreet gebouwd gaan worden, weliswaar niet met kleine stenen en keien, maar met enorme balken, beton en glas. Er kwam hoe dan ook, beetje bij beetje, een veilig dak boven ons hoofd.

Maar toen is er, na al dat geduldig zaaien, dan ook echt een tijd van vruchten plukken en oogsten gekomen. Ondertussen is het bouwen met onszelf als levende stenen in Gods geduldige hand, doorgegaan, elke zondag, elke dag opnieuw. In de meer dan 20 jaar, die nu sinds de dag van de opening achter ons liggen, hebben we in lief en leed mogen ervaren dat het de moeite waard is geweest. In de duizenden ontmoetingen die in dit gebouw hebben plaats gevonden, was God werkelijk te vinden, een reden tot diepe dankbaarheid.

⁶ Vgl. 1 Petrus 2, 4-5.

⁷ Prachtig verbeeld door Giotto di Bondone, fresco San Francesco, Assisi.

Dit is de God, die geduld heeft met mensen, ook met ons, ook met u en mij. Dit is de Heer die, in de woorden van Joël, genadig is en liefdevol, geduldig en trouw en, ik zeg het met mijn eigen woorden, erop uit om te zegenen en om het onheil af te wenden. Deze God zegent in zijn lankmoedigheid het onvolkomen werk van mensen en schiept behagen in hun eenvoudige, maar eerbiedige, eredienst. Hun kleine daden doen ertoe. En waar wij aan den lijve beleefden dat wij kwetsbare mensen zijn en ziekte en de dood nooit ver weg, ook toen liet God zich niet onbetuigd en konden wij troost vinden en bemoediging in zijn aanwezigheid in ons midden.

Jezus vertelt een gelijkenis over de dienaar, van wie een gigantische schuld wordt kwijtgescholden, maar die zelf niet tot lankmoedigheid in staat was. Hier gaat het om die vergevingsgezinde, die lankmoedige grondhouding, die een lankmoedig God van mensen mag verwachten. De dienaar in de gelijkenis is zijn koning een buitensporig groot kapitaal verschuldigd, 10.000 talenten. Dat is in principe niet te betalen. Opzettelijk gaat Jezus hiermee de marges van Joodse verhalen in deze trant te buiten.⁸ Het is alsof hij wil zeggen, besef het, wij allemaal zijn ontvangers. Niemand die in deze zin bij God niet in de schuld staat. Wij doen immers niet anders dan Gods genadegaven, vergeving en verzoening ontvangen. Maar dan er ook goed aan de vruchten die daaruit voortkomen niet te beschouwen als goede werken waarmee wij er recht op zouden krijgen beloond te worden of ons boven onze naaste te verheffen. Onze kwaliteiten zijn in Gods gevende hand gaven van de Geest.

Wie zich een reëel Godsbeeld wenst, beseft dat een rechtvaardige God iets mag verwachten juist van mensen die zelf in zijn genade worden aangenomen als zijn kinderen, ook al doen ze echt niet alles goed. Een God, die gerechtigheid verlangt, kan niet anders dan streng kan zijn als het gaat om het kwaad in de wereld. Echter de God van Israël is er op uit, mensen niet te straffen, maar ze te bemoedigen. Hij hoopt dat ze zichzelf geduldig gaan gedragen en zelfs wanneer ze het recht hebben boos te zijn op een ander die bij hen in de schuld staat, bereid zullen zijn op hun beurt ook de ander te vergeven. Zo bouw je een kerk, gisteren, vandaag en morgen.
Amen.

Uitzending en zegen

Als jullie vanhier gaan, besef het gezegende mensen te zijn.

Jullie zijn gezegend met een lankmoedig God. Deze God verlangt naar momenten waarop Hij zijn liefde kan tonen aan mensen: vieringen, persoonlijke ontmoetingen, gesprekken, bijeenkomst van leren en delen. God laat zich vinden door wie Hem blijven zoeken, en dat is niet aan plaats gebonden.

De genade van Jezus Christus,
de liefde van God,
de verbondenheid met de heilige Geest
is met jullie allemaal.

⁸ Kittel, ibidem, 382.